

PRINCIPII FUNDAMENTALE DE LUCRU CU COPIII CARE ÎNCALCĂ LEGEA PENALĂ

1. Sprijinirea copilului pentru a deveni un membru responsabil al societății și a-și dezvolta potențialul pozitiv;
2. Respectarea și promovarea cu prioritate a interesului superior al copilului;
3. Intervenția multidisciplinară, personalizată - centrată pe nevoile copilului și nu strict reactivă la comportamentul deviant al acestuia;
4. Tratamentul nediscriminatoriu și echitabil;
5. Stimularea participării copilului, parteneriatul cu familia și implicarea comunității în dezvoltarea comportamentelor social acceptabile;
6. Cooperarea interinstituțională pentru sprijinirea reintegrării sociale a copilului.

Misiunea generală a serviciilor specializate este de a sprijini evoluția beneficiarilor spre o viață responsabilă, a preveni comportamentul deviant și a încuraja reintegrarea socială și familială.

EVALUAREA RISCULUI SOCIAL – INSTRUMENTE DE LUCRU

Comportamentul deviant al copilului care a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală și care nu răspunde penal reprezintă o premisă importantă care trebuie luată în calcul la planificarea intervențiilor. De aceea, pentru fiecare copil se identifică factorii de risc și factorii de protecție. Factorii de risc sunt elementele care favorizează orientarea copilului către un comportament antisocial; factorii de protecție sunt cei care contribuie la scăderea probabilității ca acest copil să se angajeze în comportamente antisociale. Aceștia sunt incluși într-un raport de evaluare de risc (vezi mai jos un model).

CHESTIONAR DE EVALUARE A RISCULUI SOCIAL

1. Numărul adreselor schimbate în ultimul an

0 = nici una

2 = una

3 = două sau mai multe

2. Situația școlară în ultimul an

0 = a frecventat cu regularitate școala

1 = a frecventat sporadic școala

2 = nu a frecventat școala

3. Atitudinea față de muncă, de reintegrare socială și supraveghere, de motivația pentru schimbare

0 = motivat pentru schimbare

3 = motivat, dar nu e capabil să-și asume responsabilitatea socială față de schimbare

5 = nemotivat pentru schimbare

4. Consum de alcool și/sau droguri

0 = nu este în legătură cu infracțiunea

1 = există o relație posibilă între consum și infracțiune

2 = legătura între consum și infracțiune

5. Vârsta la prima condamnare

0 = 18 ani și mai mult

2 = 16-18 ani

4 = 16 ani sau mai puțini

6. Numărul condamnărilor anterioare la pedepse neprivative de libertate

0 = nici una

4 = una sau mai multe

7. Numărul revocărilor anterioare la pedepse neprivative de libertate anterioare

0 = nici una

4 = una sau mai multe

8. Tipul infracțiunii pentru care este sancționat penal actualmente

1 = infracțiune cu pericol social redus

3 = infracțiune cu pericol social crescut

INTERPRETARE

1. scorul 0-7 = nivel de risc social minim

2. scorul 8-14 = nivel de risc mediu

3. scorul 15 și peste = nivel de risc social maxim

De asemenea, evaluarea detaliată care stă la baza întocmirii planului individualizat de protecție (PIP) trebuie să includă informații specifice referitoare la comportamentul infracțional, informații pe care încercăm să le detaliem în modelul de mai jos:

DATE REFERITOARE LA DELICT

Tipul de delict (1 varianta):

1. omor (tentativa)
2. viol (complice)
3. tâlhărie
4. furt
5. vagabondaj
6. prostituție
7. agresiuni fizice
8. altele (care)

Modul de participare:

1. singur
2. în grup cu minori
3. în grup cu majori

4. în grup cu minori și majori

Locul comiterii:

1. locuri publice (magazine, instituții, întreprinderi)
2. locuri private (locuințe, întreprinderi private, automobile)
3. locuri de distracție (stadioane, bar, restaurant)
4. mijloace de transport (metrou, tren, autobuz, etc.)

Timpul comiterii delictului:

1. în cursul zilei
2. în cursul serii
3. în cursul nopții

Ocazii favorizante:

1. consum de alcool
2. incitația grupului
3. atitudinea victimei
4. lipsa de supraveghere și pază a bunurilor
5. alte ocazii (care)

Mobilul delictului:

1. avantaje materiale
2. jaf
3. distrugere (vandalism)
4. răzbunare
5. teribilism (bravadă)
6. fără mobil
7. alte mobiluri (care)

Modul de identificare:

1. flagrant delict
2. prins ulterior de poliție
3. prins de diferite persoane
4. denunțat (de cine)
5. alte situații

Atitudinea față de faptă:

1. nu este vinovat
2. este vinovată familia

3. este vinovată școala
4. este vinovat anturajul
5. este vinovată societatea
6. este singur vinovat

Cariera predelinventă:

1. a mai comis delict
2. nu a comis deloc delict

Tipuri de predelinvență:

1. hoinăreală, vagabondaj
2. cerșetorie
3. fuga de acasă și școală
4. consum frecvent de alcool
5. consum de aurolac
6. agresarea de persoane
7. furturi de buzunare
8. speculă, trafic de valută
9. ultraj (huliganism)
10. prostituție
11. altele (care)

Tipuri de sancțiuni primite:

1. nu a fost sancționat
2. muștrare
3. plasament familial
4. supraveghere deosebită
5. internat centru de primire
6. internat CRS DELINCVENȚI
7. internat în CZO
8. internat în instituție medicală
9. altele (care)

DATE REFERITOARE LA FAMILIA DE ORIGINE A COPILULUI

Tipul de familie:

1. legal constituită
2. concubinaj
3. dezorganizată
4. monoparentală
5. reorganizată
6. fără familie

Starea de sănătate a părinților:

1. ambii părinți sănătoși
2. unul sau ambii părinți sunt bolnavi cronici
3. unul sau ambii părinți sunt bolnavi psihici
4. unul sau ambii părinți sunt alcoolici
5. unul sau ambii părinți sunt handicapați fizic
6. nu are părinți

Relații între părinți:

1. înțelegere, armonie
2. indiferență
3. conflicte ocazionale
4. conflicte permanente
5. despărțire în fapt
6. nu are familie

Relațiile copilului cu părinții:

1. înțelegere, armonie
2. indiferență
3. conflicte ocazionale
4. conflicte permanente
5. loviri, maltratări
6. alte situații
7. nu are părinți

Tipuri de sancțiuni premiale aplicate copilului:

1. manifestări afective

2. sume de bani
3. diverse cadouri
4. vizionări filme, TV, video etc.
5. întâlniri cu prieteni
6. fără recompense
7. altele
8. nu are părinți

Tipuri de pedepse aplicate copilului:

1. amenințări, insulte
2. diferite interdicții
3. pedepse corporale
4. maltratări fizice
5. agresiuni sexuale
6. alungarea din cămin
7. altele
8. fără pedepse
9. nu are părinți

Stilul educativ al familiei:

1. îngăduitor (tolerant)
2. indiferent
3. sever-echitabil
4. sever-inechitabil
5. alternant (ambivalent)
6. nu are părinți

Antecedente penale ale părinților, fraților/surorilor:

1. ambii părinți fără antecedente penale
2. unul dintre părinți are antecedente penale
3. ambii părinți au antecedente penale
4. nu are părinți

DATE PRIVIND CARIERA ȘCOLARĂ A COPILULUI

Frecvența școlară:

1. frecvență normală
2. absențe ocazionale
3. absențe frecvente
4. exmatriculare
5. fără școală

Evaluarea performanțelor școlare:

1. slabe și foarte slabe
2. mediocre
3. bune și foarte bune
4. fără școală

Gradul de repetenție:

1. nu a repetat niciodată
2. repetat o singură dată
3. repetat de două ori
4. repetat de mai multe ori
5. abandon școlar
6. fără școală

Sanctiuni școlare:

1. nu a fost niciodată sancționat
2. sancționat ocazional
3. sancționat permanent
4. fără școală

Conduite școlare predelinvente:

1. chiul ocazional
2. chiul sistematic
3. fuga de la școală
4. conflicte cu colegii
5. conflicte cu profesorii
6. consum de alcool
7. furturi de la colegi

8. altele
9. fără fapte predelinvente
10. fără școală

DATE PRIVIND ANTURAJUL

Gradul de sociabilitate:

1. fără nici un prieten
2. doar cu un singur prieten
3. cu mai mulți prieteni

Structura grupului de prieteni:

1. grup ocazional
2. grup stradal
3. grup structurat (gașcă)
4. bandă
5. nu are prieteni

Evaluarea anturajului:

1. evaluare indiferentă
2. evaluare pozitivă
3. evaluare negativă
4. nu are anturaj

Influenta anturajului:

1. fără influență
2. influență pozitivă
3. influență negativă
4. nu are anturaj

Activități predelinvente ale grupului:

1. consum de alcool
2. droguri (aurolac)
3. vagabondaj
4. specula
5. furturi
6. agresiuni fizice

7. agresiuni sexuale
8. trafic de valută
9. altele
10. nu are grup de prieteni

DATE PRIVIND MODALITĂȚILE DE PETRECERE A TIMPULUI LIBER ȘI PREFERINȚE CULTURALE

Modul de petrecere a timpului liber:

1. singur (izolat)
2. în familie
3. cu prietenii
4. cu persoane ocazionale
5. în grup organizat
6. situații mixte

Modalități preferate de petrecere a timpului liber:

1. Lecturi
2. vizionări TV, video
3. vizionări spectacole
4. manifestări sportive
5. baruri, discoteci, restaurante
6. jocuri de noroc
7. plimbări, turism
8. situații mixte

DATE REFERITOARE LA MĂSURILE ȘI ACȚIUNILE ÎNTREPRINSE DE ORGANUL DE POLIȚIE FAȚĂ DE COPIL

Date privind locul în care a fost prins sau descoperit copilul (locuri publice, spații comerciale, parcuri, stadioane, guri de metrou, piețe, mijloace de transport în comun, locuințe particulare, guri de canalizare etc).

Măsura adoptată față de copil (trimiterea în familie, internare centru de primire, arest preventiv etc.).

SERVICIILE REZIDENȚIALE (SR) – METODE DE LUCRU

Copilul care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal are nevoie de sprijin pentru a evolua spre o viață responsabilă și prevenirea comportamentelor deviate. SR se dorește a fi un mediu stimulant care înlocuiește temporar mediul familial considerat inadecvat, și anume să ofere serviciile adecvate pentru orientarea, supravegherea și sprijinirea reintegrării sociale a copilului în conflict cu legea.

La comportamentul deviant al copilului se răspunde printr-o intervenție multidisciplinară, centrată pe nevoile lui. Copilul este stimulat să participe, iar familia și comunitatea sunt implicate în dezvoltarea comportamentelor social acceptabile.

În acest sens, protecția specială oferită copilului care a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală și care nu răspunde penal ia în considerare problematica specifică a acestuia, legată de condițiile care au favorizat săvârșirea faptei; gradul de pericol social al faptei; mediul în care a crescut și a trăit copilul; riscul săvârșirii din nou de către copil a unei fapte prevăzute de legea penală; orice alte elemente de natură a caracteriza situația copilului (inclusiv trăsături de personalitate, dacă a fost supus oricăror forme de violență, abuz, rele tratamente sau neglijență ș.a.m.d.). Problemele de sănătate, emoționale sau legate de abuz de droguri ori alcool ale copilului sunt atent monitorizate. Pe de altă parte, decizia cu privire la locul și colegii de cazare ai copilului este luată având în vedere vârsta, cazierul și dosarul copilului.

Accesul la serviciile de tip rezidențial

Atât comisia (CPC), cât și instanța, trebuie să țină cont de următoarele, când se ia decizia de plasament în SR:

1. familia extinsă nu oferă un mediu propice nevoilor de orientare, supraveghere și reintegrare socială a copilului care a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală;
2. se ține cont de principiul proximizării (plasarea copilului cât mai aproape de comunitatea din care provine);
3. coordonatorul SR este consultat în prealabil;
4. se adună informații despre situația personală a copilului, mediul social și familial din care provine, condițiile în care a trăit și a crescut, școlarizare etc.

La admiterea în SR, câteva aspecte din evaluarea copilului trebuie luate cu prioritate în considerare:

- relațiile copilului cu părinții sau alți reprezentanți legali, frați, bunici, alte rude, relațiile cu copiii de vârsta lui, relațiile cu alți adulți față de care copilul a dezvoltat

legături de atașament, relațiile cu persoanele care au favorizat săvârșirea de fapte penale și limitele care trebuie impuse acestor relații;

- starea de sănătate (fizică, mintală, ș.a.);
- performanțele școlare ale copilului;
- deprinderile de formare vocațională;
- consumul de alcool și droguri;
- deprinderile de viață socială;
- interesele de petrecere a timpului liber;
- dacă copilul a fost abuzat (fizic, emoțional, sexual) sau neglijat, dacă a fost abandonat sau victimă a violenței domestice;
- nevoile speciale ale copilului;
- istoricul actelor delincvente;
- recomandările CPC sau ale instanței în ceea ce privește plasamentul în SR.

Menținerea legăturilor cu părinții, familia lărgită și alte persoane importante pentru copil

Copiilor li se oferă sprijin concret și sunt încurajați să mențină legăturile cu părinții, familia lărgită și alte persoane importante sau apropiate fața de ei, în măsura în care acestea nu reprezintă un pericol pentru realizarea scopului măsurii.

Procedurile pentru menținerea și dezvoltarea legăturilor cu părinții și cu alte persoane importante pentru copil se pot referi la:

- a) programarea unor vizite regulate ale familiei în SR; copiilor ar trebui să li se permită să aibă întâlniri private cu membrii familiei;
- b) acordarea unor învoiri pentru copii pentru ca să își viziteze familia;
- c) implicarea membrilor familiei sau a persoanelor importante pentru copil în programele desfășurate de către SR, inclusiv în vederea pregătirii ieșirii din SR;
- d) încurajarea copiilor și a membrilor familiei să își scrie și să își telefoneze regulat;
- e) aprobarea păstrării de către copii, în dormitoare, a unor obiecte personale, cum ar fi fotografii de familie și amintiri.

PIP conține, în egală măsură, recomandări concrete privitoare la menținerea și dezvoltarea legăturilor cu părinții și alte persoane importante pentru copil, precum și restricțiile în acest sens, de exemplu dacă părinții sunt decăzuți din drepturi sau dacă aceștia pot pune în pericol securitatea copilului ori dacă fapta penală a fost comisă împreună cu unul din părinți. De asemenea, nu se va permite sub nici o formă contactul

copilului cu persoanele (adulte sau minore) care ar putea periclita în vreun fel șansele lui de resocializare și reabilitare. Este vorba despre persoanele care au participat la săvârșirea faptei penale sau persoane cu care CPC sau instanța judecătorească i-a interzis copilului să aibă legături.

SR își organizează un spațiu privat, cu o destinație bine stabilită și cu o ambianță intimă pentru desfășurarea vizitelor efectuate de persoanele importante pentru copiii din SR.

Pot exista situații în care vizitele se realizează numai sub supraveghere, iar aceste situații sunt decise de managerul de caz, iar persoana care stă cu copilul în timpul vizitei este desemnată de coordonatorul SR. În această situație pot fi membrii familiei copilului abuzat, neglijat sau exploatat (în nici un caz părintele (potențial) agresor care nu trebuie să cunoască locația SR). Alte exemple de situații când este necesară supervizarea vizitelor (exceptând situațiile de abuz anterioare plasării copilului sau petrecute într-o vizită precedentă):

- Când comportamentul părinților este inadecvat ori imprevizibil sau dacă aceștia au probleme mentale sau emoționale;
- Când părintele abuzează verbal de copil, critică serviciul în grija căruia este copilul sau face promisiuni nerealiste sau inadecvate copilului;
- Când copilul se teme să stea singur cu părinții.

Dezvoltarea deprinderilor de viață socială

Specialiștii apreciază că una din principalele cauze ale delincvenței juvenile o reprezintă disfuncționalitățile apărute în socializarea copilului, văzută ca proces complex de transmitere și interiorizare a valorilor și normelor existente în societate. Elementul definitoriu al maturizării sociale este reprezentat de capacitatea individului de a menține un echilibru dinamic între interesele sale și interesele societății. În acest context, se poate spune că delincventul juvenil intră în conflict cu cerințele unui anumit sistem valorico-normativ (inclusiv cu normele juridice) și nu reușește să-și ajusteze conduita în mod activ și dinamic la cerințele relațiilor interpersonale din mediul uman respectiv. Acest lucru este și o consecință a climatului socio-afectiv necorespunzător la nivelul microgrupurilor implicate în socializarea individului (familie, școală, grup de prieteni etc.). De aici, este evidentă necesitatea dezvoltării deprinderilor de viață socială ale copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal.

O echipă pluridisciplinară care reunește atât specialiști din SR, cât și din afara lui, alcătuieste un PIS care cuprinde obligatoriu următoarele secțiuni, dar el mai poate fi dezvoltat:

- a) educația pentru sănătate;

- b) educație;
- c) alimentație;
- d) recreere;
- e) securitate, siguranță, control (controlul comportamentului, managementul furiei);
- f) educație pentru prevenirea consumului de substanțe;
- g) sănătate mentală;
- h) instituții de suport din comunitate;
- i) abilități parentale;
- j) prevenirea violenței.

Acțiunile educative în grup sau desfășurate individual cu copiii au în vedere:

- dezvoltarea deprinderilor de supraviețuire de bază (deprinderile sociale de bază pentru a putea să negocieze cu succes cu instituțiile din cadrul comunității și cu sistemele care le pot oferi suport în situații critice, cum ar fi îngrijirea sănătății, educația, angajarea și recreerea);
- păstrarea sănătății;
- deprinderile de îngrijire personală necesară pentru păstrarea bunăstării sale fizice, emoționale și spirituale;
- însușirea deprinderilor de identificare, obținere și păstrare a unei locuințe;
- responsabilitatea pentru comportamentul sexual;
- dezvoltarea deprinderilor pentru managementul banilor;
- înțelegerea dependenței chimice (dependența de substanțe cum ar fi cofeina, tutunul, alcoolul și drogurile);
- dezvoltarea deprinderilor de luare a deciziei;
- creșterea încrederii în sine a adolescentului, conștientizarea propriei identități și asumarea responsabilității pentru menținerea și îmbunătățirea calității vieții sale;
- comunicarea sentimentelor și exprimarea verbală;
- experimentarea identificării și utilizării resurselor comunitare (de asistență medicală de urgență, sănătate, educație, instruire, angajare, psihologice, financiare, juridice, de locuire, transport și consum);
- formarea de relații utile și semnificative cu familiile, colegii și alte persoane;
- managementul conflictului;
- alegerea între mai multe opțiuni posibile (având ca bază clarificarea sistemului personal de valori și nevoi);
- evaluarea consecințelor pozitive și negative ale fiecărei acțiuni pe care o face sau pe care nu o face;

- abilitatea de a face față stresului (identificarea cauzelor stresului din viața lor și modalitățile de a le face față);
- stabilirea și planificarea viitorului (stabilirea de scopuri clare și realiste, împărțite în pași);
- obținerea de informații factuale despre istoria personală, medicală și socială a familiei;
- înțelegerea și deprinderea cu pierderile din trecut, respingerile și furia (consiliere oferită de asistentul social în ce privește separarea copiilor de familie sau de persoanele care i-au îngrijit și în ce privește efectele sentimentelor nerezolvate asupra prezentului și ajustările viitoare);
- înțelegerea și deprinderea cu figurile care reprezintă autoritatea (copiii care se pregătesc pentru viața adultă trebuie ajutați să înțeleagă funcțiile autorității, necesitatea unei ordini sociale și rolul specific al figurilor autorității în viețile lor. Pentru a interacționa eficient cu persoanele investite cu autoritatea, cum ar fi proprietarii, angajatorii, managerii de caz, poliția, judecătorii, copiii trebuie să fie ajutați să recunoască faptul că este în interesul lor să fie cooperanți și să ia în considerare regulile de bază și convențiile din cadrul societății).

Participarea la viața comunității

Copiii participă la viața socială a comunității și, totodată, membrii comunității sunt activ implicați în viața copiilor.

Copiii trebuie să fie învățați să participe la viața comunității, să observe și să intervină în folosul celorlalți. Participarea copiilor la viața socială și implicarea comunității în viața lor pot crea legături permanente ale copiilor cu comunitățile din care provin și pot crește interesul altor furnizori de servicii pentru încheierea de colaborări și parteneriate în vederea:

- întăririi gradului de siguranță socială;
- reducerii riscului de recidivă;
- reintegrării sociale a persoanelor asistate și consiliate;
- prevenirii săvârșirii unor infracțiuni.

Principalele activități pe care copiii le pot desfășura în afara SR sunt:

- frecventarea serviciilor din comunitate (școală, dispensare etc.);
- vizionarea unor piese de teatru, filme, concerte, expoziții de artă, meciuri de fotbal etc.;
- activități comune cu persoane de aceeași vârstă sau aflați în situații similare: participarea la activități extrașcolare, tabere școlare, cercuri organizate de Palatul

Copiilor, manifestări artistice și sportive care au loc în școlile din localitate, programe de consiliere de grup desfășurate de alte instituții decât SR;

- activități specifice unor instituții specializate - Agenția Județeană de Ocupare a Forței de Muncă, Serviciul de Probațiune, organizații nonguvernamentale etc.

La rândul ei, comunitatea poate și trebuie să se implice în activitățile SR. Se recomandă organizarea unor vizite în SR ale reprezentanților autorităților, unităților de învățământ, ai celor culturale, OPA ș.a., dar și ale colegilor copiilor și părinților acestora, profesori, vecini etc.

Condițiile în care copiii ies din SR, se implică în diferite activități în afara SR sau merg în vizită acasă trebuie să aibă în vedere nevoile individualizate ale copiilor de a fi supravegheați de personalul din centru, astfel încât să fie evitate contactele cu persoane (adulte sau minore) care ar putea periclita în vreun fel șansele lui de resocializare și reabilitare, comiterea unor acte de indisciplină sau delincvențe sau fuga din SR. Deși dorințele copilului sunt luate în considerare, nu sunt de neglijat potențialele riscuri la care este supus copilul într-un anturaj necorespunzător sau/și în relație cu o persoană adultă necunoscută care poate să-l influențeze negativ sau chiar să-l abuzeze.

Participarea la viața comunității se referă și la colaborarea SR cu alte servicii pentru copil și familie din comunitate, în vederea asigurării integrării sociale a copiilor și asigurării unui continuum de servicii. Pe de altă parte, membrii structurilor comunitare consultative sunt implicați în activitatea SR, iar persoane din SR pot face parte din aceste structuri. Aceste structuri comunitare consultative (care cuprind, fără a se limita, oameni de afaceri locali, preoți, cadre didactice, medici, consilieri locali, polițiști) au rolul de a soluționa cazuri concrete și de a răspunde nevoilor globale ale colectivității.

Reintegrarea socială

Obiectivul final al planului individualizat de protecție al copilului care a fost separat de familia sa este integrarea într-un mediu familial stabil permanent. În ceea ce privește copilul care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal, se urmărește și reintegrarea lui socială. Aceasta necesită și o pregătire corespunzătoare a ieșirii copilului din serviciu.

Pregătirea pentru reintegrare începe la 30 de zile de la plasament. Câteva aspecte sunt avute în vedere:

- a) cunoașterea de către copil a caracteristicilor concrete ale viitorului mod de viață, pe cât posibil antrenarea prin programe de tranziție

Pe parcursul rezidenței sale în SR, copilul conștientizează motivele plasamentului și obiectivele PIP; plasamentul la SR trebuie considerat (de personal și de copil deopotrivă) ca o măsură de protecție specială, nu ca o pedeapsă. De aceea, demersurile educative întreprinse în ceea ce-l privește pe copil au în vedere învățarea relațiilor sociale,

reabilitarea și pregătirea lui pentru o viață echilibrată și corespunzătoare normelor morale și/sau sociale.

De aceea, în SR se realizează pregătirea copiilor în ceea ce privește deprinderile de viață independentă și integrarea școlară și socio-profesională, corespunzător vârstei și particularităților copilului. Specialiștii disting mai multe domenii de deprinderi care se formează pe parcursul socializării copilului și adolescentului, instalându-se treptat și contribuind la formarea unei personalități adaptate din punct de vedere social și cultural:

- deprinderile de viață zilnică: nutriție, planificarea meniului, cumpărarea alimentelor, prepararea mâncării, comportamentul corect la masă, curățenia bucătăriei și depozitarea mâncării, managementul și siguranța casei.
- deprinderile privind gestiunea locuinței și folosirea resurselor comunitare: se referă la acele arii de deprinderi necesare pentru ca un tânăr să facă o tranziție pozitivă către comunitate. Sunt incluse gestiunea locuirii, transportul și resursele comunitare.
- deprinderile privind managementul banilor: se concentrează pe arii de deprinderi care îi ajută pe tineri să ia decizii financiare înțelepte; noțiuni despre bani, economii, venituri și impozite, operațiuni bancare, obținerea de credite, plan de venituri și cheltuieli (buget personal), abilități de consumator.
- deprinderile privind îngrijirea personală: promovează dezvoltarea fizică și emoțională armonioasă a tânărului prin igiena personală, stil de viață sănătos, sexualitate corectă.
- deprinderile vizând dezvoltarea socială: se concentrează asupra modului în care tânărul se relaționează cu ceilalți prin dezvoltare personală, conștiință culturală, comunicare, relații sociale.
- deprinderile pentru integrare profesională: se referă la ariile de deprinderi care îi ajută pe tineri să își finalizeze programele educaționale și să urmeze o carieră conform interesului lor. Acest domeniu include deprinderi privitoare la planificarea carierei, angajare, luarea deciziilor și pregătire prin studiu.

Pentru detalii se vor consulta și aplica prevederile Ordinului ANPDC nr.48 din 30.03.2004 (publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr.352 din 22.04.2004) pentru aprobarea Standardelor minime obligatorii privind serviciul pentru dezvoltarea deprinderilor de viață independentă și ghidul metodologic aferent.

Implicarea copilului rezident în SR în diverse activități din comunitate are același scop, al facilitării tranziției către un regim obișnuit de viață.

b) pregătirea familiei

Planificarea în vederea ieșirii copilului din SR cuprinde și evaluarea familiei acestuia de către asistentul social, proces în care și copilul este implicat. Pe de altă parte, cât timp durează măsura plasamentului, familia este încurajată în permanență să mențină legăturile cu copilul și beneficiază de sprijin de specialitate oferit de consilierii de probațiune / asistenții sociali din serviciul de delincvență juvenilă și de membrii structurilor comunitare consultative. Familia este pregătită să primească acasă copilul, astfel încât să-

i ofere acestuia mediul familial propice dezvoltării lui armonioase din toate punctele de vedere, inclusiv acela al educației morale.

c) continuum de servicii

Evoluția copilului este urmărită și după ieșirea din SR; în acest sens se întocmesc rapoarte de monitorizare post-servicii.

În această perioadă de tranziție, copilul care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal este monitorizat în continuare pentru o perioadă între 1 și 6 luni, timp în care are un program strict stabilit și este implicat în activități organizate în cadrul SR sau al Centrului de zi pentru orientarea, supravegherea și sprijinirea reintegrării sociale a copilului care a încălcat legea penală. Scopul acestor măsuri este acela de a diminua șansele de recidivă.

În perioada de „follow-up” comunitar, copilului și familiei li se furnizează servicii multidisciplinare (consiliere, programe educaționale ș.a.), menite a favoriza îmbunătățirea funcționării familiei și a adaptării pozitive a copilului la normele și valorile sociale.

Participarea

În cadrul serviciului rezidențial sunt solicitate și luate în considerare opiniile copiilor referitoare la viața cotidiană și la formularea deciziilor care îi privesc, cu condiția respectării regulilor interne specifice serviciului. Participarea este în esența sa un exercițiu de înțelegere a regulilor vieții sociale și reprezintă o axă importantă a programului educativ.

În afara principiilor individualizării și personalizării, un alt aspect major este implicarea activă a copilului și a familiei sale / reprezentantului său legal (consultarea și participarea) pe tot parcursul evaluării, a elaborării și monitorizării PIP, a managementului de caz în general, precum și în viața cotidiană a SR.

Planul de Intervenție Personalizat (PIP) trebuie să ia în considerare factorii de risc și protecție cei mai importanți pentru copil, ceea ce poate conduce la îmbunătățirea rezultatelor PIP și la folosirea eficientă a resurselor. Obiectivele incluse în PIP trebuie să fie măsurabile, individualizate și raportate la nevoile prioritare ale copilului, care reflectă factorii de risc și factorii de protecție. PIP va scoate în evidență responsabilitățile copilului în atingerea acestor obiective și responsabilitățile personalului în a-l sprijini pe copil în acest demers. De asemenea, sunt prevăzute clar termenele în interiorul cărora trebuie realizate obiectivele.

Copilul dat în plasament la SR este un beneficiar al serviciilor oferite de această instituție, care are drepturi și responsabilități și este antrenat în activitățile serviciului și în luarea deciziilor privitoare la el ca persoană și la grupul din care face parte. Aceasta presupune și sprijinirea copilului să-și asume responsabilități și inițiative proporționale cu vârsta și personalitatea sa. Copilul este antrenat să participe direct la amenajarea și

întreținerea spațiului de locuit, să facă propuneri privind petrecerea timpului liber, stabilirea meniului, organizarea unor activități etc.

În situația luării de decizii importante pentru viața copilului în cauză (și care nu se află în contradicție cu măsura de protecție stabilită de CPC / instanță), opiniile și propunerile copilului, precum și ale familiei sau persoanelor importante pentru copil sunt înregistrate și luate în considerare. Mai mult decât atât, se încurajează formarea unui Consiliu Consultativ al Copiilor, format din maximum 3 copii / tineri, aleși de către colegii lor dintre rezidenții care obțin rezultate bune în proiectele educative. Acest Consiliu prezintă conducerii opiniile și propunerile copiilor și poate fi invitat la unele reuniuni de echipă, inclusiv la reuniuni de evaluare.

Este bine ca mediul rezidențial să fie caracterizat de structura și rutina, astfel încât atât personalul cât și copiii să înțeleagă care sunt așteptările în ceea ce-i privește, să răspundă cât mai adecvat la acestea, să interacționeze pozitiv, să lucreze împreună și copiii să exerseze deprinderi de viață zilnică și să își folosească timpul liber în mod constructiv.

Se creează, în acest fel, un mediu stabil în care toți participanții pot să-și aducă o contribuție și să dea feedback cu privire la orarul zilnic și la regulile de comportare. Acestea prescriu comportamentele acceptabile și neacceptabile în SR, cu scopul de a asigura menținerea ordinii și siguranței, promovarea respectului, a corectitudinii și respectarea drepturilor tuturor. Trebuie asigurat un echilibru între responsabilitatea adultului în relație cu drepturile copilului și nevoia pentru copii de a dezvolta un sens al responsabilității pentru ei înșiși și în relațiile cu ceilalți. În acest context se pune și problema respectării regulilor de ordine interioară în cadrul SR.

În discuțiile cu copiii din SR ei vor învăța că au:

- **dreptul** de a nu fi rău tratați, dar și **responsabilitatea** de a nu trata rău pe alții;
- **dreptul** de a fi îngrijiți, dar și **responsabilitatea** de a-i îngriji pe alții;
- **dreptul** de a nu fi expus la risc, dar și **responsabilitatea** de a nu pune pe alții în situații de risc;
- **dreptul** de a fi ascultat și **responsabilitatea** de a asculta pe ceilalți;
- **dreptul** de a nu fi discriminat și **responsabilitatea** de a nu face remarci / observații discriminatorii sau acțiuni discriminatorii;
- **dreptul** de a i se proteja proprietatea personală și **responsabilitatea** de a respecta proprietățile celorlalți oameni;
- **dreptul** la intimitate și **responsabilitatea** de a respecta intimitatea celorlalți oameni;
- **dreptul** de a trăi liber, fără intimidare / terorizare verbală sau fizică și **responsabilitatea** de a nu intimida sau teroriza pe ceilalți.

Unul din aspectele cele mai importante în educația copilului delincvent este dezvoltarea morală, în decursul căreia copilul evoluează de la o morală heteronomă (în care normele

care reglează comportamentul sunt externe) spre o morală autonomă (copilul își creează propriile norme și își autoreglează comportamentul). Iată câteva modalități de sprijinire a copilului în procesul de construire a autonomiei morale:

- Normele se stabilesc pe baze raționale și în majoritatea situațiilor acestea se stabilesc cu participarea copiilor. Stabilirea de comun acord a unor norme de conviețuire constituie una din formele majore de management al disciplinei, precum și un element educativ de prim ordin.
- În momentul în care sunt impuse, normele se și explică, deoarece adeseori înțelegerea acestora este dificilă pentru copil, explicația având valoarea adăugată de control al comportamentului din partea personalului.
- Rațiunile normei respective trebuie să explice faptul că respectarea acesteia este în interesul copilului și nu al adultului care o impune.
- Personalul trebuie să fie dispus să modifice regulile dacă există rațiuni solide pentru aceasta.
- Copiii au dreptul de a discuta regula și rațiunile pe care se bazează aceasta.
- În relația educator – copil există o asimetrie care trebuie respectată. Educatorul nu trebuie să piardă controlul acestei relații dacă dorește să-și realizeze funcția sa de protecție și educație.

În ceea ce privește măsurile care pot fi luate pentru a preveni sau sancționa comportamentele neacceptabile, orice sancțiune se aplică constructiv și consecvent, în sensul formării unei conduite corespunzătoare. Copiii au nevoie de îngrijire și afecțiune, dar, în același timp, de impunerea unor limite clare, tocmai pentru a se putea simți securizați și pentru a-și dezvolta autocontrolul. În impunerea acestor limite, întotdeauna trebuie să se țină cont de vârsta copilului și de stadiul său de dezvoltare.

Controlul comportamentului copiilor este necesar pentru a oferi securitate unor indivizi și grupuri și pentru a sprijini dezvoltarea personală, pentru a proteja sănătatea și siguranța celorlalți, pentru a menține un climat pozitiv și o atmosferă emoțional pozitivă și suportivă. Vezi exemple de sancțiuni și controale permise și nepermise în Ghidul metodologic de implementare a standardelor minime obligatorii pentru serviciile de tip rezidențial.

Educația pentru învățarea relațiilor sociale, a drepturilor și îndatoririlor cetățenești

Programele educative cuprind elemente de învățare a relațiilor sociale, a drepturilor și îndatoririlor cetățenești, pentru înțelegerea regulilor sociale și a consecințelor încălcării acestora.

Învățarea relațiilor sociale presupune dezvoltarea de deprinderi implicate în comportamentul acceptat social (roluri și statusuri sociale). Abilitățile sociale reprezintă o condiție a reușitelor atât în plan profesional, cât și personal, pentru toți oamenii, cu atât

mai mult pentru copiii (aflați în plin proces de formare a personalității) cu comportament deviant. Pornind de la punctele tari ale caracterului lor, copiii sunt puși în situația de a exercisa roluri în care învață să aibă un comportament pozitiv în următoarele domenii:

- relațiile interpersonale,
- comunicarea eficientă și constructivă și încrederea reciprocă,
- înțelegerea sentimentelor și acceptarea punctului de vedere al celuilalt,
- rezolvarea (în manieră acceptabilă) a situațiilor conflictuale sau dificile,
- deschiderea spre experiențe, idei și valori noi,
- răspuns diferențiat și adaptat la contexte sociale diferite,
- favorizarea învățării normelor sociale,
- luarea deciziilor,
- rezolvarea de probleme și adaptarea la situațiile noi într-o manieră pozitivă (fără a devia de la norma morală și/sau socială),
- promovarea adevăratelor valori în relațiile interumane, înlocuind reperele învățate în experiențele negative pe care le-au trăit.

Primul pas este stabilirea unui set de reguli clare și precise ce definesc comportamentul dezirabil social, care să fie notate în Regulamentul intern al SR și pe care copilul să le cunoască și înțeleagă. În ceea ce-i privește, adulții trebuie să ofere un model de deprinderi sociale eficiente. Apoi, copiii pot fi învățați și îndrumați să deprindă anumite abilități sociale. Personalul educativ trebuie să profite de orice situație de învățare „accidentală” a deprinderilor sociale, în care evenimentele firești, obișnuite, sunt folosite pentru a întări comportamentele acceptate social, laudând copiii atunci când se comportă corect și oferindu-le alternative la comportamentele indezirabile.

Învățarea relațiilor sociale se face în activități educative de grup, organizate pe categorii de vârstă, în incinta serviciului sau în comunitate (detaliată în standarde), inclusiv proiecte culturale, concursuri și jocuri de rol, și în activități educative individuale, în ședințe de consiliere și prin relația cotidiană a copilului cu personalul.

Pe de altă parte, acest demers educativ trebuie să aibă în vedere factorii de mediu (de exemplu, consecvența și echitatea în aplicarea aceluiași reguli, recompense și sancțiuni) și individuali (de exemplu, dizabilitățile copilului), factori care pot contribui la învățarea relațiilor sociale. Accentul trebuie pus pe strategiile pozitive; strategiile punitive trebuie folosite numai când această abordare pozitivă nu are succes sau comportamentul copilului devine periculos.

Educația pentru învățarea relațiilor sociale și a drepturilor și îndatoririlor cetățenești pune accent pe formarea cetățeanului unei societăți democratice. Ea răspunde la trei finalități:

- educația pentru drepturile omului, prin achiziționarea de principii și valori pe care se fondează democrația, prin cunoașterea instituțiilor și legilor, prin comprehensiunea regulilor vieții sociale și politice;
- educația în sensul asumării responsabilităților individuale și colective;
- dezvoltarea gândirii critice și aplicarea ei în comportamentul cotidian.

Aceste finalități pregătesc și permit participarea activă a copiilor în viața comunității.

Școlarizarea

Copiii care au săvârșit o faptă penală și nu răspund penal trebuie să își continue școala, pentru ca, ulterior, să se poată integra în societate. În multe cazuri acești copii au abandonat studiile și, încă de la intrarea în SR, trebuie evaluată situația lor și întocmit planul personalizat de școlarizare, incluzând, după caz, alfabetizare / cursuri de pregătire generală / continuarea studiilor etc. (modalitatea de școlarizare este specificată în hotărârea CPC / instanței).

Fiecare copil trebuie înscris și susținut să urmeze o formă de învățământ (preșcolar, primar, gimnazial, liceal, vocațional etc.), având aceleași drepturi în ceea ce privește educația la fel ca toți ceilalți copii din comunitate. E necesară monitorizarea permanentă a activității școlare a copilului și „susținerea” copilului pentru a face față exigențelor școlii, în conformitate cu nivelul său de dezvoltare (ajutor și control personalizat, pregătire mai intensă în perioadele de teze sau examene, dar nu ocuparea exagerată a timpului rămas după programul școlar cu ședințe de pregătire).

Reabilitarea copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal

Serviciul rezidențial asigură accesul și participarea copiilor la activități variate și eficiente de reabilitare în conformitate cu nevoile lor specifice.

Activitățile individualizate de reabilitare ce au ca scop diminuarea comportamentelor antisociale și reintegrarea socială pentru copilul care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal pot avea următoarele obiective:

Promovarea sănătății și a stării de bine – o funcțiune optimă din punct de vedere somatic, fiziologic, mental, emoțional, social și spiritual.

Dezvoltarea personală – prin cunoașterea de sine, imaginea de sine, capacitatea de decizie responsabilă, relaționare interpersonală armonioasă, controlul stresului, atitudine creativă, învățare eficientă, opțiuni vocaționale realiste.

Prevenire – a recidivei, a dispoziției negative afective, a neîncrederii în sine, a conflictelor interpersonale, a dificultăților de învățare, a dezadaptării sociale, a disfuncțiilor psihosomatice, a situațiilor de criză.

Consilierea pedagogică are ca scop:

- Alfabetizarea copilului dacă acesta nu a fost școlarizat;
- Continuarea pregătirii școlare începute;
- A cunoaște și a-și însuși elementele de bază ale unei educații moral-civice și juridice corespunzătoare;
- Pregătirea pentru ieșirea din SR avându-se în vedere continuarea studiilor.

Artterapia - realizează detensionarea emoțională prin desen și pictură. Copilul se simte mai bine, mai relaxat după o astfel de activitate mai ales dacă ea este acompaniată de discuții ce se poartă pe marginea conținutului desenului. Această activitate poate fi realizată de către pedagog sau psiholog, individual sau în grupul de copii.

Terapia ocupațională – orice activitate de muncă manuală cu rol educativ, indicată în scop terapeutic pe o perioadă de timp care ajută la detensionare emoțională, deprinderea unor abilități sau aptitudini necesare unei vieți independente, amplificându-se procesul de maturizare. În cadrul ergoterapiei, copilul este participant activ, iar activitatea se poate realiza individual sau în grup. Exemple de activități de ergoterapie: lucru la grădina de legume, atelier de tâmplărie, îngrijirea florilor din seră, țesături, goblen etc.

Activități sportive organizate cum ar fi meciuri de fotbal, handbal, tenis, badminton etc. Aceste activități, pe lângă scopul de a ajuta copilul să-și descarce furia, agresivitatea, tensiunea fizică și psihică, îi poate dezvolta spiritul de competiție, îl ajută să învețe respectarea regulilor și să formeze prietenii.

Posibile teme terapeutice utilizate în consilierea psihologică și psihoterapie:

➤ **Infrațiunea și grupul de prieteni.** Dacă infrațiunea comisă s-a realizat în grup, se analizează și conștientizează de către copil influențele negative pe care le-a avut asupra lui grupul de prieteni. Se sprijină copilul să facă diferențierea dintre prietenii buni și prietenii răi. Copilului i se explică noțiunea de lider negativ minor sau major și pericolul pe care îl reprezintă aceștia, mai ales în influențarea spre devianță.

➤ **Să simt și eu ce au simțit ei.** Copilul este ajutat să facă o listă de 3-5 sentimente pe care le-a avut victima infrațiunii sale. Apoi este discutat cu el fiecare sentiment pe rând, conștientizând astfel impactul emoțional pe care l-a avut infrațiunea asupra victimei.

➤ **Rezolvarea problemelor.** Aceasta temă are ca scop antrenarea copilului de a-și anticipa problemele, de a genera soluții alternative și de a fi capabil să evite dificultățile pornind de la premiza că modul de a gândi are legătură cu comiterea infrațiunilor.

➤ **Cum să rezolv un conflict.** Copilul este sprijinit să înțeleagă ce înseamnă un conflict, folosind metoda: ce gândesc, ce simt, cum mă comport și care sunt consecințele conflictului nerezolvat. Descrierea problemei și identificarea soluțiilor, lista cu avantajele și dezavantajele fiecărei soluții, alegerea soluției în ceea ce privește comportamentul, tipuri de comportamente conflictuale și comportamente neconflictuale etc.

➤ **Dezvoltarea valorilor și motivației morale.** În cadrul acestei discuții se urmărește încurajarea copilului să-și cunoască punctele sale pozitive și care sunt valorile acceptate social ce trebuie urmate de către acesta. Etapele parcurse pentru explorarea valorilor, a cunoașterii și autocunoașterii, trebuie să pornească de la investigarea standardelor morale și a valorilor copilului, identificarea motivației acestuia, încurajarea pentru exprimarea propriilor valori, examinarea gândurilor negative și pozitive din situațiile problematice, ajungându-se astfel la raționalizare.

CENTRUL DE ZI PENTRU ORIENTAREA, SUPRAVEGHEREA ȘI SPRIJINIREA REINTEGRĂRII SOCIALE A COPILULUI CARE A ÎNCĂLCAT LEGEA PENALĂ

Centrul de zi pentru orientarea, supravegherea și sprijinirea reintegrării sociale a copilului care a încălcat legea penală, denumit în continuare CZ, este un serviciu specializat, având ca scop prevenirea instituționalizării într-un serviciu rezidențial specializat și menținerea copilului în familie, asigurând în același timp suportul necesar pentru reeducare, supraveghere și reintegrare în societate. CZ oferă cadrul și serviciile adecvate pentru sprijinirea evoluției copiilor spre o viață responsabilă, prevenirea comportamentelor deviate și crearea de abilități necesare reintegrării în societate.

ADMITEREA

Copiii/tinerii beneficiază de serviciile și activitățile desfășurate numai dacă acestea pot răspunde nevoilor lor individuale de îngrijire, educație, socializare, etc.

Rezultat

Fiecare copil este admis în condițiile prevăzute de lege. Orice decizie în acest sens se bazează pe faptul că centrul poate oferi serviciile adecvate pentru orientarea, supravegherea și sprijinirea reintegrării sociale a copilului în conflict cu legea.

Proceduri de implementare

- Refuzul admiterii în centru nu se poate face pe baza unor criterii legate de rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială, dizabilitate sau a altor criterii discriminatorii.
- Nu se vor admite în centru copii a căror prezență poate pune, în pericol siguranța și securitatea celorlalți copii sau pentru care centrul nu poate furniza îngrijirea necesară.
- Se face o evaluare de risc.
- Se face o evaluare a stării de sănătate a copilului pentru a se depista orice vătămare, dependență, afecțiune fizică sau psihică.
- Se ține cont de opinia copilului și de tipul de servicii pe care centrul le poate oferi.
- Copiii sunt informați cui se pot adresa în cazul unor probleme personale (persoana de referință, alți membri ai personalului, alte persoane, servicii din afara centrului).

Indicatori

- Dosarul copilului include copii ale evaluării inițiale și hotărârii CPC/instanță
- Raportul de evaluare psihosocială conține referiri la eforturile depuse pentru reintegrarea familială sau găsirea unei alternative de tip familial și, în lipsa

acestora, pentru găsirea unui centru cât mai aproape de comunitatea din care provine copilul

- Declarația de politici non-discriminatorii a centrului
- Raport de orientare/contract
- Există raport de evaluare de risc
- Copiii știu cui să se adreseze în cazul unor probleme personale și dețin datele relevante de contact

PLANUL INDIVIDUALIZAT DE PROTECTIE

Centrul are un Plan Individual de Protecție - PIP - pentru fiecare copil față de care s-a luat măsura supravegherii specializate. Planul este supus revizuirii periodice și este rezultatul acordului cu echipa interdisciplinară și familia.

Rezultat

Fiecare copil beneficiază de o intervenție personalizată în centru de zi pentru orientarea, supravegherea și sprijinirea reintegrării sociale a copilului, funcție de nevoile identificate la admiterea în CZ și adaptată evoluției sale ulterioare.

Proceduri de implementare

- Conținutul PIP este stabilit de comun acord cu familia/reprezentantul legal și copilul în raport cu vârsta și gradul de maturitate, ținând cont și de recomandările CPC / instanței
- PIP conține obiective pe termen scurt, mediu și lung, activități, durata aferentă activităților, personalul de specialitate desemnat și alte persoane implicate, resursele materiale și financiare, precum și modalitățile de monitorizare și evaluare/reevaluare
- PIP ține cont de vârsta, sexul, potențialul de dezvoltare, personalitatea, etnia, cultura și religia copilului
- PIP conține și informații legate de:
  - a) Nevoile sau problemele identificate ale copilului
  - b) Evaluarea gradului de risc
  - c) Descrierea serviciilor și activităților desfășurate de către copil
  - d) Metodele utilizate pentru asigurarea îndeplinirii obiectivelor PIP

Indicatori

- Conținutul PIP
- Copilul cunoaște conținutul PIP
- Dosarul copilului conține opinia copilului, a părinților și altor persoane importante pentru copil cu privire la elaborarea PIP

- Membrii echipei cunosc programul activităților, termenele și responsabilități fiecăruia în implementarea și monitorizarea PIP
- Existența contractelor cu familia / reprezentantul legal

DEZVOLTAREA DEPRINDERILOR DE VIAȚĂ SOCIALĂ

Centrul de zi întocmește pentru fiecare copil un program de dezvoltare a deprinderilor de viață socială parte a PIP.

Rezultat

Fiecare copil din centru beneficiază de un program de dezvoltare a deprinderilor de viață socială.

Proceduri de implementare

- Centrul oferă copiilor și părinților consiliere și sprijin la cerere sau ori de câte ori personalul de specialitate consideră că este în beneficiul copilului și familiei sale.
- Dezvoltarea deprinderilor de viață socială se consemnează într-un program de intervenție specifică (PIS) - parte integrantă a PIP - care se bazează pe evaluarea nevoilor copilului și care este individualizat pentru fiecare copil/ tânăr.
- PIS este produsul unei munci de echipă pluridisciplinară care poate aduna atât specialiști din centru, cât și din afara lui.
- PIS cuprinde obligatoriu următoarele secțiuni, dar el poate fi mai dezvoltat: educația pentru sănătate; educație; alimentație; recreere; controlul comportamentului, managementul furiei; educație pentru prevenirea consumului de substanțe; sănătate mentală; instituții de suport din comunitate; abilități parentale; prevenirea violenței.
- PIS beneficiază de acordul copilului și al familiei / reprezentantului legal.

Indicatorii

- Există programul de dezvoltare de deprinderi sociale;
- PIS este cunoscut și semnat de membrii echipei;
- PIS este cunoscut și semnat de copil și de familia acestuia;
- Evaluările inițiale și finale ale copiilor care urmează aceste programe.

IMPLICAREA COMUNITĂȚII

Centrul de zi dezvoltă acțiuni de informare la nivelul comunității în ceea ce privește serviciile oferite, precum și de implicare activă a comunității în resocializarea și reintegrarea în comunitate a copilului care a încălcat legea.

Rezultat

Comunitatea cunoaște serviciile de care copiii beneficiază/pot beneficia prin intermediul centrului de zi și se implică în activitățile centrului.

Proceduri de implementare

- Centrul organizează activități la care invită membri ai comunității: autorități, colegi ai copiilor și părinții acestora, profesori, vecini etc.
- Centrul dezvoltă activități de implicare activă a comunității în corectarea comportamentului deviant și dezvoltarea comportamentului socialmente acceptabil.
- Copiii au posibilitatea să-și invite colegii și prietenii din comunitate la sărbătorile personale (aniversări, onomastică).
- Centrul colaborează cu servicii pentru copil și familie din comunitate în vederea asigurării integrării sociale a copiilor beneficiari și asigurării unui continuum de servicii.
- Centrul sprijină organizarea de campanii de sensibilizare a comunității referitoare la importanța existenței și dezvoltării CZ.
- Centrul deține informații de specialitate în formă tipărită pe care le pune la dispoziția comunității spre consultare.

Indicatori

- Tipul și numărul de contacte pe care reprezentanții comunității le au cu minorii din centru;
- Tipul și numărul de activități în care sunt implicați reprezentanți ai comunității;
- Accesul minorilor din centru la mijloace de informare (radio, tv, presa scrisă);
- Numărul activităților în care este implicată comunitate;
- Numărul de copii care frecventează servicii din comunitate (școală, dispensare etc.);
- Existența informațiilor de specialitate în formă tipărită;
- Număr de persoane care apelează la materialele de specialitate / an.

IEȘIREA DIN CZ

Procesul de asistență în centrul de zi se încheie în momentul în care se estimează că scopul pentru care au fost oferite serviciile a fost atins.

Rezultat

Copilul beneficiar care părăsește centrul are aptitudinile necesare reintegrării în societate și este pregătit pentru o viață responsabilă.

Proceduri de implementare

- Înainte de revocarea măsurii, copiii trebuie să fie instruiți pentru a dobândi deprinderi pentru o viață responsabilă, inclusiv deprinderi de comunicare și rezolvare de probleme și abilități vocaționale.
- Centrul colaborează cu serviciile din comunitate în vederea asigurării integrării copiilor.

- Faza de încheiere a procesului de asistență în CZ este urmată de faza de monitorizare post-servicii care se recomandă să fie de 12 luni.
- La încheierea procesului de asistență se întocmește raportul de reevaluare a riscului care cuprinde cel puțin următoarele informații:
  - a) evaluarea riscului din perspectiva comunității în care trăiește copilul;
  - b) scurta prezentare a faptelor care au făcut necesară luarea unei măsuri de protecție specială;
  - c) lista schimbărilor comportamentale survenite;
  - d) lista incidentelor survenite în legătură cu copilul pe perioada desfășurării programului (absențe, violențe etc);
  - e) complianță între nevoile inițial identificate și serviciile furnizate în centru;
  - f) evaluarea capacității părintelui / reprezentantului legal de supraveghere a copilului pe viitor;
  - g) recomandările echipei de implementare a PIP.

Indicatori

- MOF conține proceduri referitoare la ieșirea copilului din CZ, în care sunt prevăzute, în egală măsură, pregătirea copilului și a mediului în care el urmează să se integreze
- Rapoartele de monitorizare post-servicii (după ieșirea copilului din CZ)
- Raportul de reevaluare a riscului și recomandări

EDUCAȚIA PENTRU ÎNVĂȚAREA RELATIILOR SOCIALE, DREPTURILOR ȘI ÎNDATORIRILOR CETĂȚENEȘTI

Centrul de zi asigură copiilor programe educative individuale și de grup pentru învățarea relațiilor sociale, a drepturilor și îndatoririlor cetățenești, pentru înțelegerea regulilor sociale și a consecințelor încălcării acestora.

Rezultat

Copiii care au încălcat legea penală își îmbunătățesc comportamentul și dobândesc cunoștințele și deprinderile de bază pentru a se integra în comunitate.

Proceduri de implementare

- Fiecare copil primește un program scris care cuprinde orarul activităților obligatorii din CZ; programele sunt afișate la un panou accesibil personalului și copilului. Una din prioritățile educative este obișnuirea copilului cu respectarea unui program.
- Activitățile educative de grup sunt organizate pe categorii de vârstă și pot avea loc:
  - în incinta CZ:

- o sesiuni de informare pe teme legate de drepturi și îndatoriri cetățenești
- o întâlniri cu tineri care au trecut prin experiențe anterioare de încălcare a legii și au reușit să se integreze social
- o proiecte (realizarea unei reviste sau gazete de perete, expoziție de afișe etc.)
- în comunitate:
  - o vizite tematice
  - o participări la sesiuni de informare organizate de școli, ONG-uri sau alte instituții
  - o activități voluntare de ajutorare a unor categorii defavorizate de populație
- Fiecare centru de zi colaborează cu ONG-uri, școli sau instituții culturale din comunitate pentru organizarea de proiecte cultural-educative.
- În fiecare activitate personalul educativ va insista pe explicitarea drepturilor și a atribuțiilor, a relațiilor dintre colegi, pe exersarea întrajutorării și a muncii în echipă într-un proiect educativ.
- Activitățile educative individuale se realizează:
  - în cadrul ședințelor de consiliere și implică:
    - o discutarea atitudinii copilului în cadrul activităților de grup
    - o identificarea de comun acord a punctelor pozitive și a celor negative
    - o stabilirea unor priorități pentru perioada imediat următoare
  - prin relația cotidiană personalizată pe care copilul o are cu educatorul sau cu alți membri ai personalului:
    - o copilul va fi încurajat să comunice, să pună ce îl frământă, să ceară sfaturi.
- Personalul va fi pregătit prin cursuri de specialitate să comunice cu acești copii și să răspundă nevoilor lor educative cotidiene, să organizeze activități educative de grup și individual și să monitorizeze impactul acestora asupra fiecărui beneficiar, conform PIP.

Indicatori

- Existența în dosarul fiecărui copil a orarului activităților educative obligatorii, cu dovada că este cunoscut de copil și de membrii familiei;
- Activitățile educative sunt organizate atât în centru, cât și în comunitate;

- Gradul de participare a personalului la cursuri pe problematica educației.

SCOLARIZAREA

Centrul de zi asigură copiilor acces la forme adecvate de școlarizare, la unitățile de învățământ din comunitate sau prin organizarea de cursuri în incinta serviciului.

Rezultat

Toți copiii aflați în evidența centrului de zi își continuă studiile. Copiii care au abandonat școala au acces la cursuri de alfabetizare /cursuri de pregătire generală care să le permită reluarea într-un timp cât mai scurt a studiilor generale obligatorii.

Proceduri de implementare

- Se specifică modalitatea de școlarizare - într-o școală din comunitate sau în centru
- Conducerea CZ și managerul de caz monitorizează permanent activitatea școlară a copilului (prezența și rezultatele școlare)
- Copiii beneficiază de condiții pentru efectuarea temelor și pregătirea examenelor, sub îndrumarea și controlul personalului educativ
- Timpul alocat studiului independent este clar delimitat în programul zilnic
- Personalul va avea o abordare pozitivă, evidențiind eforturile și rezultatele care demonstrează o evoluție cât de mică în sensul îmbunătățirii situației școlare
- Personalul este pregătit să explice copiilor, pe înțelesul lor, importanța școlii pentru fiecare persoană și oportunitățile date de finalizarea studiilor

EDUCAȚIA PENTRU SĂNĂTATE

Centrul de zi asigură accesul copiilor la programe adecvate de educație pentru sănătate și orientarea acestora, dacă este cazul, către servicii specializate care să completeze educația cu terapie de specialitate.

Rezultat

Copiii cunosc elementele de bază ale vieții sănătoase și consecințele practicilor periculoase: consum de alcool, consum de droguri, fumat, activitate sexuală neprotejată, alimentație defectuoasă, lipsa igienei etc.

Proceduri de implementare

- Se organizează dezbateri în grup despre consecințele alcoolului, fumatului, consumului de droguri - moderate de specialiști, tineri voluntari; se recomandă invitarea unor tineri care au reușit să depășească astfel de probleme.
- Educația sexuală este o temă prioritară de pregătire a copiilor. După caz, educația de grup se completează cu demersuri personalizate, prin trimiterea adolescenților către cabinete medicale specializate de educație sexuală și contraceptivă.
- Se urmărește însușirea și aplicarea regulilor elementare de igienă personală.

- Regulamentul intern al CZ are prevederi clare de interzicere a fumatului și consumului de alcool în incinta sa.
- Procedurile educative sunt completate cu proceduri terapeutice, în unități specializate cu care CZ colaborează.

EDUCAȚIA PĂRINȚILOR

Centrul de zi asigură programe educative pentru părinți, în vederea asigurării complementarității programului din centru cu programul de acasă.

Rezultat

Copiii beneficiază de un demers educativ unitar, în centru și acasă, astfel încât reintegrarea în comunitate să se realizeze în timpul cel mai scurt și cu rezultate bune și durabile.

Proceduri de implementare

- Fiecare CZ are o ofertă de cursuri pentru părinți pe teme specifice educației și supravegherii copilului care a încălcat legea.
- La intrarea copilului în centru se stabilește împreună cu managerul de caz și cu reprezentantul familiei copilului programul de cursuri la care participă acesta și/sau alți membri ai familiei. Odată stabilit acest program, el devine obligatoriu și se anexează la contractul cu familia.
- Cursurile includ prezentări și dezbateri ale situațiilor concrete cu care se confruntă părinții, modalități practice de relaționare cu personalul CZ, tehnici de comunicare cu copilul, inclusiv în situații de criză.
- CZ pune la dispoziția părinților materiale informative accesibile care îi pot sprijini în educarea copilului.
- Personalul participă la cursuri pentru educația părinților și relația cu părinții.

Indicatori

- Oferta de cursuri pentru părinți
- Existența programului de cursuri pentru membri ai familiei
- Materiale informative educative destinate părinților
- Participarea la cursuri de pregătire pentru educația părinților și relația cu părinții